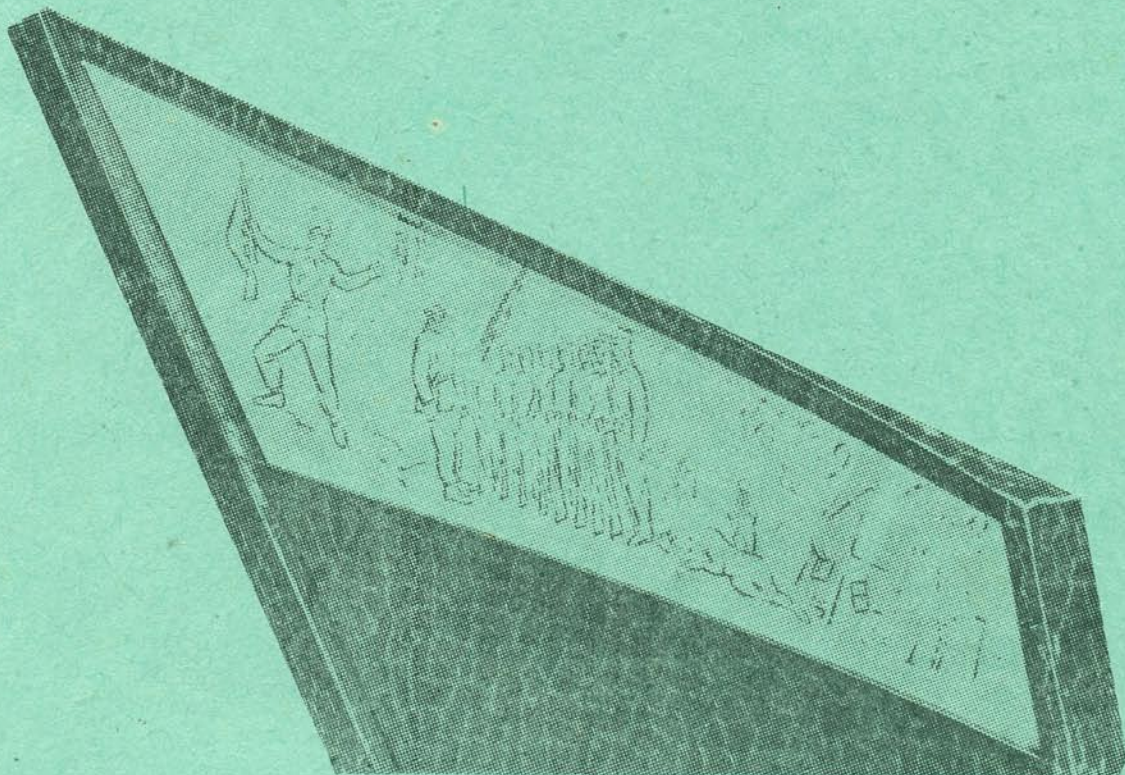

POVIJESNI ARHIV
BUŠEVAC
Broj *76/0* 19*64*

OGRANAK SELJAČKE SLOGE

GLAS BUŠEVCA

IZLAZI POVODOM OTKRIVANJA SPOMENIKA PALIM BORCIMA NOR-a

IZVANREDNI BROJ 26 SRPANJ 1964.

Cijena 50 dinara

GLAS BUŠEVCA

INFORMATIVNI LIST SVAKODNEVNIH DOGABJAJA MJESTA BUŠEVAC

Izdaje: Ogranak Seljačke Sluge - Buševac

Glavni i odgovorni urednici: Josip Kovačević i Mijo Robić, prof.
Ostali članovi uredništva: Josip Robić, Ivan Kos i Stjepan Robić
List izlazi povremeno

Godina I

Prvi izvanredan broj

26. srpnja 1964.

PREDGOVOR PRVOM IZVANREDNOM BROJU

Kako smo još prilikom izdavanja prvog broja "Glasa Buševca" bili mišljenja, da preko ljeta ne će biti mnogo materijala, a ni drugih prilika da štampamo drugi broj, pa smo prema tome drugi broj i predvidjeli za mjesec rujan, što je bilo uvjetovano i financijskim razlozima, to smo ipak nakon kraćeg dogovora u krugu samog uredništva odlučili dati na svijetlo dana izvanredni broj prilikom otkrivanja spomenika palim borcima Buševca u NOB-u uoči dana Ustanka naroda Hrvatske 26. srpnja 1964. Kao što je i iz same naslovne stranice vidljivo cijena je ovome broju din. 50.- po primjerku uz napomenu, da dobitak bude namijenjen kao prilog za gradnju spomenika palim borcima mjesta Buševac. Prvi izvanredni broj onakav kakav imate pred sobom je štampan u 500 primjeraka uz aktivno sudjelovanje članova uredništva i pripomoć pojedinih dopisnika, kojima smo se obratili, da što god napišu za navedenu svečanost, koja treba da bude do sada najveća manifestacija i kakovu Buševac još nikada nije imao.

Prema navedenim okolnostima ima ovaj broj i drugačiji sadržaj od onoga standardnog, kakvog smo prvenstveno zamislili tj. da pišemo o svakodnevnim događajima, jer će toga posljednjega biti ovom prilikom manje, dok ćemo se više ograničiti na prošlost. Tako će ovdje biti članka iz NOB-a, a od aktualnih tema kritika predstave "Glorija", o smotri mladosti u Buševcu kao i neki drugi članci. - Poseban dio ovog broja se odnosi na povijest Buševca, pa smo ovom prilikom počeli od osnovnih podataka, koje imamo o Buševcu. Tu ćete naći čitav članak o Buševcu, koji je štampan u prvom svesku knjige "Povijest plem. općine Turapolja" (1910) u izdanju Emilija Laszowskog uz suradnju Janka Barlea, dra Velimira Deželića i Dra Milana Šenoe. Odmah iza toga članka naći ćete članak našeg seljana Mate Detelića (Banski), a koji je u stvari izvadak iz njegovog djela "Naše selo Buševac". Kao daljnji prilog toj gradnji služi članak Buševčana-Amerikanca Josipa Črnko: "Život i rad našeg naroda u Americi".

Koristimo ponovo ovu priliku da upoznamo veći krug zainteresiranih, koji će se okupiti kod proslave otkrića spomenika palim borcima i ponijeti sobom ovaj broj, da si je uredništvo lista postavilo zadatak napisati povijest Buševca, pa apelira na sve one, koji mu mogu pomoći, da to i samoinicijativno učine. Napominjemo, da već imademo materijala, koji ćemo uglavnom izdavati u našem listu i prepustiti čitaocima, da sami kao dopisnici međusobno polemiziraju.

Posebno napominjemo i ističemo da članke, koje ovdje štampamo izdajemo bez većih izmjena i vršimo uglavnom gramatičke i stilske ispravke, dok suštinu tj. ideju pisca uvijek zadržavamo i tretiramo je kao njegovu misao. Stav uredništva ne mora biti istovjetan ovome, kako piše pojedini dopisnik.

Uredništvo

27. SRPANJ

DAN USTANKA NARODA HRVATSKE

Tisuću devetsto četrdeset i prva godina.

Fašističke horde probile su Evropu.

Njemački, talijanski, bugarski i mađarski fašisti prodiru na Balkan.

Trula vlada stare Jugoslavije bježi, armija se raspada.

Osvajač se smije, korača osvojenom zemljom siguran. Zaboravio je, da su ovu zemlju kroz vjekove napadale, harale i po njoj gazile horde Huni, Tatara, Avara, Franka, Germana, Mletaka i Turaka. Sve je pred sobom plačkao, palio, klao, uništavao i na kraju bio uništen. Zaboravio je da je ovaj narod živio i umirao se puškom u ruci, žrtvujući uvijek ono najdragocjenije za slobodu - svoje najbolje sinove.

Dvadeset sedmog srpnja tisuću devetsto četrdeset prve godine osjetio je fašista kada su prve ustaničke pušte u Hrvatskoj najavile, da se budi nepokorena armija na gotovo čitavom Balkanu - narod. Osjetio je, da našim žilama teče osvetnička, nepokorena krv naših pradjedova, da goloruka, krvava pest udara po čeličnim oklopima osvajača i mrvi ga, dok je skoro čitava Evropa strepila i stenjala pod njegovim čizmama. On osjeća te udarce, za njih čuje Evropa i čitav svijet, koji se divi tom hrabrom malom narodu, njegovim herojima i vodji, koji je niknuo iz naroda. Tog vodju je očelila Komunistička partija i on je sjedinio u zajedničku borbu protiv fašista sve naše narode. Svijet se divi vojskovođi, koji je ucrtao put povjede nad mračnjaštvom, put bratstva i jedinstva naših naroda, put u socijalizam, legendarnom Maršalu Titu.

Blaž Horvačić:

BUŠEVAC U NARODNO OSLOBODILAČKOJ BORBI/NOB-u/

Odazivajući se molbi uredništva lista "Glas Buševca" da opišem mjesto Buševac za vrijeme NOB-a, pokušat ću evocirati neke uspomene, vezane za revolucionarnu aktivnost sela Buševac u roku NOB-a, kako bi na taj način doprinio, da i naše mladje generacije saznaju i поблише upoznaju, kako se izgrađivala revolucionarna snaga i svijest Buševčana u toku NOB-a.

OKUPACIJA I PAVELIĆEVA VLAST

Ulazak fašističkih trupa u Jugoslaviju i osnivanje ustačke države Buševčani su pravilno ocijenili. Mnogima u selu je bilo jasno, da je Pavelićeva NDH nasilna tvorevina, koja je osnovana pomoću njemačkih tenkova i da ta fašistička tvorevina ne može pružiti garanciju u ostvarivanju vlastite slobode i napredka, jer ona treba da sprovodi politiku i naloge svoga gospodara.

Iako je bilo nemoguće, da se već na početku okupacije sagleda konačan ishod te ustaške vlasti, ipak se u krugu progresivnijih snaga u Buševcu vjerovalo, da se ta vlast kao i cjelokupan okupatorski režim može srušiti samo oružanom borbom vlastitih naroda. Tadašnji predstavnici HSS-e propovjedali su lojalnost i saradnju sa ustašama pa i sa njemačkim okupatorima, ali njihova propovijed nije naišla na podršku kod mlađih snaga, a posebno ne kod napredne omladine. Nastojanje, da se u ustaški pokret upiše što više građana sela Buševca je osujećeno bak akcijom ovih progresivnijih snaga u selu. I druge akcije, koje su ustaše pokretali, nisu ostvarene, jer nije bilo podrške ostalih ljudi. Otpor prema domaćim izdajicama i neprijatelju je bio više spontano djelovanje pojedinca, jer u to vrijeme nije postojala u selu nijedna progresivna organizacija, a niti su stizale bilo kakve direktive od partijskog rukovodstva. Drugim riječima, postojala je neizvjesnost, što i kako raditi. Ova neizvjesnost i neorga-

niziranost je odraz kolebanja i oportunističkog, koji je vladao u rukovodstvu Kotarskog komiteta KPJ Vel. Gorica u to vrijeme. Jedina veza, koja je postojala sa Kogarskim komitetom je bila preko Zoričić Tihomira, koji je bio tada član Kotarskog komiteta KPJ i koji je preko Zorka i drugih djelovao u selu. No poznato je, da je Zoričić tada zastupao stav, da još nije pogodan čas za otvoren ustanak, pa je to imalo svog odraza i na revolucionarnu aktivnost u samom selu.

Već u toku prve polovine 1942. god. uspostavljaju se prvi kontakti sa partizanima i svijsno saradjuje u pripremanju i organiziranju pojedinih akcija. Od tada počinje organizirani rad na sakupljanju hrane, odjeće, oružja te širenju propagandnog materijala. Omladina obavlja gotovo sve poslove. Sav materijal se dostavlja u mlin kod Brace, od kuda se dalje šalje partizanskim jedinicama.

PRVI PARTIZANI IZ BUŠEVCA

U lipnju 1942. god. Zorko i Mikola Betelić /Mika/ odlaze u partizane. Ja nisam znao za njihov odlazak, pa mi je zbog toga bilo krivo. Tek mi je kasnije rekao to Bračo. S njime sam se dogovorio da ćemo zajedno nas dvojica još neko vrijeme ostati u Buševcu i organizirati ostale za saradnju sa NOB-om, a kad stvorimo organizaciju, koja će moći dalje samostalno djelovati, da ćemo i mi u partizane. Tada mi je Bračo rekao, da je kod njega bio jedan aktivista, sposoban političar, po zanimanju postolar. Ujedno mi je opisao kako izgleda, kako je obučen i naoružan. Kasnije sam saznao, da je to bio Mika Špiljak.

Poslije odlaska druga Zorka i Nikole Detelić u partizane, revolucionarna aktivnost u selu je znatno rasla. Iako je u selu bilo stalno uporište neprijateljske vojske, to nije smanjilo aktivnost omladine. Za čitavu aktivnost je od posebnog značaja neposredan kontakt Zorka, koji je povremeno dolazio kao politički radnik u selo.

U kolovozu 1942. god. odlaze u partizane i braća Nikole Detelić - Josip i Ivan. Kad je to saznala komanda domobranske jedinice, stacionirane u Buševcu, dala je nalog za hapšenje roditelja i najmladjeg brata ovih partizana. Oni su bili smješteni u staru patrolnicu, a određeni su kao taoci za slučaj bilo kakvog napada na domobranu. Poslije nekoliko dana na osnovu svestrane intervencije bili su pušteni kući.

Treća grupa mladića odlazi u partizane 6. siječnja 1942. Ovom ispraćaju sam prisustvovao zajedno sa Bračom. U toj grupi su bili Stjepan Katulić (Tebekov), Stjepan Katulić (Markov), Ivan Detelić (Banski) i Imbro Črnko (Matičin).

U svibnju iste godine odlazi u partizane i četvrta grupa, u kojoj se nalazio Josip Vinter, Mato Detelić, Franjo Rožić, Mato Robić, a nešto kasnije i Nikola Robić. - Poslije ove grupe 27. srpnja 1943. god. odlazi najveća grupa boraca i to: Franjo Bobesić, Ivan Kos, Nikola Petrnac, Slavko Zubek, Ivan Rožić (Daničin), Josip Zubek, Juraj Horvačić, Franjo Petrlin, Janko Bobesić i Fabijan Robić (ovaj se nakon par dana vratio kući). U prosincu 1943. odlazi u partizane i Ivan Rožić i Ivan Katulić, a iza toga tokom 1943 i 1944. god. je otišlo u partizane daljnjih 40 boraca i desetak obitelji, koje su napustile selo zbog opasnosti od hapšenja sa strane ustaške vlasti.

Značajno je istaći činjenicu, da je ovaj masovni odlazak u partizane bio plod organiziranog rada i djelovanja revolucionarnih organizacija komunista, koje vaca i mjesnog NOB-a. Mislim, da ne bi bilo potrebno posebno isticati, da je rad ovih organizacija bio znatno otežan zbog stalnog prisustva neprijateljskih jedinica u selu. To prisustvo neprijateljskih snaga zahhtjevalo je veliku opreznost u nastupanju i odanost revoluciji svakog pojedinog učesnika. Zbog toga i nije nikakvo čudo, što

u pojedinim akcijama nisu učestvovali svi aktivisti. Manje grupe su bile elastičnije za izvršavanje pojedinih zadataka, a sa druge strane na taj način postojala je i veća sigurnost za same učesnike u akciji zbog eventualnog otkrivanja sa strane neprijatelja.

BRACO JE UHAPŠEN

U veljači su napustile Buševac domobranske jedinice, kojima je bio komandant domobranski pukovnik Alabanda. Ove su jedinice krenule pr ma Žumberku i imale više okršaja sa partizanima, te ozbiljno poražene u borbi sa njima. U Buševcu je tada ostala jedna pionirska četa, kojom je komandovao poznati ustaški poručnik Zelić.

Odlaskom većine Alabandine vojske Buševac je malo odahnuo, a to je omogućilo još veću aktivnost u selu. Omladinci su počeli sakupljati oružje, pa je tako sakupljeno više hiljada metaka za puške, zatim prilično topovskih i bacačkih granata manjeg kalibra. Sve je to pohranjeno u mlinu, kod Brace. Zorko se tada nalazio u selu Kuće i na povratku je trebao sa ekipom, koju je vodio u partizane ponijeti i onu municiju, jednu vojničku pušku kao i dva pištolja. Medjutim tog dana, kada je trebalo prenijeti oružje, bio je uhapšen Braco. Ovo hapšenje je bilo uvjetovano našom neopreznošću. Naime u veljače 1943. god. održavala se zabava kod Bartolina i tom prilikom mi smo bili prilično raspoloženi i počeli podcijenivati neprijatelja. Pjevali smo partizanske pjesme i branili domobranima da plešu. To je saznao poručnik Zelić, koji je došao u gostionu, da izvidi situaciju. Prišao je k stolu, gdje su sjedili Braco i ostali omladinci i zamolio da sjedne k njima. U razgovoru se uspio prikazati kao saradnik partizana, pa je kasnije sa tom grupom krenuo u mlin kod Brace, gdje je isprovocirao Bracu i saznao o njegovu radu. Ja nisam taj puta bio u društvu sa njima, jer me je na cesti pred zgradom jedan domobran, koji je vodio Zelića, odmah pokazao ovame, pa me taj udarajući kundakom gurao u gostionu, gdje sam iskoristio gužvu i pobjegao na drugu stranu na polje.

Položaj Brace je njegovim hapšenjem bio vrlo težak, jer je prijetila opasnost, da se kod njega otkrije skladište oružja, što bi bio očiti dokaz o njegovu organizacionom radu u korist NOB-a. Otežavajuća okolnost je bila u tome, što je u mlinu postavljena straža, koja je sprečavala pristup cilinim licima. Druga opasnost je bila opet za Zorka, koji je trebao na večer svrstiti u mlin i podići navedeno oružje. Da se spriječe te teže posljedice, koje su mogle poslije hapšenja uslijediti, kao sam pozvati Blaža Rožić /Šepinov/, koji je tada bio razvodnik u onoj pionirskoj četi, koja je čuvala stražu kod mlina. Objasnio sam mu cijelu stvar i zamolio ga da ode u mlin i da na neki način odstrani stražu dok ne ukloni municiju i oružje. Tom prilikom dao sam mu sve podatke, gdje se nalazi municija i oružje. Blaž je ovaj zadatak u potpunosti izvršio. Municiju je bacio kroz prozor u vodu, a pištolje je donio meni. Ostala municija i puška, koja se nalazila u drvarnici, spremljena je pod vrbe u staru Bunu. Ostalo je još samo da se na neki način obavijesti Zorko o hapšenju i da se spreči njegov odlazak u mlin. Mirko Katulić i ja smo se dogovorili, da blokiramo neke linije i staze, kojima bio on najvjerojatnije trebao prolaziti. Pomoglo nam je još nekoliko omladinaca. No ovaj plan nije uspio, jer je Zorko sa svojom grupom krenuo drugim pravcem. Na sreću nije bilo posljedica. Kad ih je zaustavila straža oni su se snašli i povukli, a da nije bilo gubitaka.

OSNIVANJE I RAD SKOJ-a

Nakon par dana poslije hapšenja Brace u Buševac je došao Zorko sa drugom Kores Stjepanom (Bendjo), članom Okružnog komiteta Pokuplja. Ja sam dobio obavijest, da ih dočekam kod livadarevog mlina, što sam i učinio. Prema dogovoru kod sela nas je dočekao Mirko Katulić i Ivan Detelić (Krenjkov), koji su ujedno pazili i na kretanje domobranskih patrola. Nakon susreta sa ovom dvojicom trebalo je obavijestiti sve omladince da dodnu na sastanak, koji će se održati u staji od Imbrije Pavlovog (kasnije Tebekovog). Omladinci su se brzo sakupili. Koliko se sjećam, bilo ih je oko 12-15. Razgovor je vodio Zorko i Bendjo, koji su također govorili o ulozi i zadacima kao i moralnom liku člana SKOJ-a. Tada je izabran i sekretar. (Prema izjavi druga Zorka prva organizacija SKOJ-a je navodno osnovana još u kolovozu 1942. god.) Treba napomenuti, da je kasnije došlo do izmjene i u ovoj organizaciji, jer suneki skojevci odlazili u partizane, a novi primali u članstvo.

OSNOVANJE UDARNE GRUPE

Nakon osnivanja SKOJ-a stvoreni su uslovi za osnivanje udarne grupe. Iako su omladinci i prije njihovog organiziranja u SKOJ-u, a posebno poslije toga i izvršavali sve zadatke, koje su pred njih postavljali, osnivanjem udarne grupe postaju oni u neku ruku vođnici odnosno partizani sa posebnim zadacima. U udarnu grupu su bili uključeni svi članovi SKOJ-a. U pojedinim akcijama su učestvovala manje grupe, sastavljene od svega par drugova. Osnovni zadatak udarnika je bio u vršenju prepada na neprijateljske vojnike, skidanje njihovih vojnih uniforma i oružja. Ovi udarnici samo su u prvih sedam mjeseci 1943. god. oduzeli preko trideset vojnih odijela i obuće, te oko dvadeset pušaka i par pištolja. U travnju 1943. god. samo je u jednoj akciji u Buševcu bilo oduzeto dvanaest vojnih uniforma i deset pari čokula. Osim toga oduzeto je i nekoliko šinjela i pokrivača, peš pušaka i dva pištolja. Ovu akciju sam organizirao zajedno sa pokojnim Nikolom Detelić, a u njoj su učestvovali i pokojni Josip Lučić i Franjo Berković, oba iz Kuća. Ove sam drugove pozvao zbog toga, da se naši drugovi ne kompromitiraju u selu, jer bi im to otežalo daljnji ilegalni rad.

Osim napred navedenih akcija povremeno smo pravili i fingirane napade na uporište u Turropolju. Ove smo činili ponajbolje Kotarskog komiteta zbog toga, da na taj način vežemo te trupe za te mjesto i sprčimo njihovo prebacivanje u borbu protiv partizana. Vjerujem, da se Buševčani još sjećaju priča o napadu partizana na Turropolje. Danas se zadovoljstvom mogu izjaviti, da su te napade vršili buševski udarnici zajedno sa mnom, a nekad i bez mene.

SUSRET SA DRUGOM NIKOLOM DETELIĆ /MIKA/

Koncem veljače 1943. god. drug Mika vratio se na dužnost u pozadinu, jer je postao teški invalid zbog ranjavanja lijeve ruke. Po njegovu dolasku u Novo Selo se smjestio u staji Franje Petrlin. Odmah po svom dolasku je pozvao mene. Bio sam vrlo radostan zbog njegova dolaska, jer sam znao, da će nam njegova borbena iskustva mnogo pomoći u daljnjem organiziranju pozadine. On se je mnogo interesirao za stanje u selu kao i za našu aktivnost. Mnogo mi je pričao o borbama, koje je on prošao te o herojskim podvizima partizana. Nakon par dana, kako se odmorio u Novom Selu, ja sam ga prebacio do njegove kuće, gdje je ostao i od kuda je djelovao skoro mjesec dana. Ja sam strahovao zbog njega, bojeći se, da će biti otkriven. No sve je dobro svršilo. Nakon toga je bio pozvan na sastanak. Komiteta, koji se održavao u Poljani, gdje je preuzeo i konkretna zaduženja, pa je tako njegov rad za Buševac bio prekinut.

OSNIVANJE I RAD MJESNOG NARODNOG OSLOBODILAČKOG PODBORA /NOO-a/ BUŠEVCA

Još pred kraj 1942.god. je drug Zorko pokrenuo pitanje osnivanja nje snog NOO-a. Kako je tada bko stav centralnog rukovodstva, da se u revolucionarne organe vlasti biraju po mogućnosti i ugledniji predstavnici bivše organizacije HSS-a, koji se nisu ogrežili ili kompromitirali kao saradnici sa okupatorom, to je drug Zorko predložio Josipa Kos, da bi on preuzeo dužnost predsjednik, a da se za ostale odbornike posavjetuje sa mnom i sa Bracom. Međutim pokojni Josip Kos nije htio preuzeti predloženu mu dužnost, a niti je htio biti član mjesnog NOO-a. On je, kako sam shvatio, izbjegavao svaki elegalni rad i bilo kakvu organizaciju, te je predlagao da dužnost predsjednika preuzme ili Braco ili ja. Zbog tog dogovaranja i razmišljanja o sastavu formiranja odbora je odgodjeno sve do veljače 1943.god., kada sam u govoru sa drugom Mirkom Katulić oformio taj odbor i to u ovom sastavu: Ja sam preuzeo dužnost predsjednika, Mirko tajnika, a članovi su bili: Imbro Detelić (Firalov), Stjepan Črnko (Imbrin) i Juraj Kovačević (Kučkin). Ovaj je odbor djelovao prilično dobro, sve do mojeg odlaska kao i odlaska spomenutih drugova u partizane.

Prva značajnija akcija ovog odbora je bila na sakupljanju novčane pomoći kao i sakupljanju hrane. Tako je u saratnji sa omladinom sakupljeno preko 300.000 Kuna još u prvoj polovici 1943.god., a u sedmom mjesecu iste godine još u toku vršidbe je sakupljeno preko vagon pšenice, krumpira, kupusa i druge hrane, koja je kolima prebačena u partizansku pozadinu. Odbor je obavljao i druge poslove kao što su: sprečavanje odnošenja hrane na tržište, pozivanje radnika da ne rade za okupatore i t.d.

Poslije našeg odlaska u partizane osnovan je novi odbor. Predsjednik tog NOO-a je bio Josip Rožić (Pvekov), a članovi navodno Stjepan Žugaj, Ivan Vujnović, Stjepan Vinter i Stjepan Črnko (Imbrin). Ovaj sastav još uvijek nije potpuno sigurno utvrđen.

OSNIVANJE PARTIJSKE ČELIJE

U siječnju ili veljači 1943.god. na prijedlog Zorka je osnovana kandidatska grupa od tri člana, koju smo sačinjavali Braco, Mirko i ja. Moram reći, da mi nismo tada bili potpuno svijesni toga, što znači ta organizacija, iako smo bili načisto da je KPJ nosilac ustanka i narodne revolucije. Isto tako nismo poznavali organizacionu strukturu KPJ, a još manje idejnu osnovu, na kojoj se bazira njezine djelovanje. O tome smo kasnije saznali učenjem. Vijest, da smo nas trojica primljeni za kandidate KPJ usljedila je poslije hapšenja Brace. 10 travnja 1943.god. drug Mika Detelić, je došao u Buševac i pozvao je mene da dođem do Mirka Katulić, gdje nam je Mika u šljiviku javio, da je Kotarsko 1p, otet KPJ Vel.Gorica na prijedlog Zorka donio odluku o našem prijemu za članove partije i da je sa time osnovana partijska čelija. Za sekretara sam odredjen ja. Istina ja sam odbijao, da preuzmem tu dužnost iz razloga što se nisam osjećao dovoljno izgradjen i sposoban, pa sam predložio da drug Mika preuzme tu dužnost. On je obrazložio, da će on samo privremeno ostati u ovoj partijskoj organizaciji i to samo tako dugo, dok se ne primi još kojeg druga u partiju, jer se organizacija nije mogla osnivati, a da ne bi bilo najmanje tri člana. Na kraju sam ja ipak ostao sekretar. Drug Mika nam je tada obrazlagao statutu KPJ, zatim ulogu i značaj komunista u narodnoj revoluciji i ličnom životu. Ja sam ga pomno slušao i moram reći, da sam bio ponosan, što mi je dato to povjerenje, da budem član KPJ, a još uz to i sekretar.

Čini mi se, da smo na istom sastanku donijeli zaključak, da se za kandidate KPJ prime drugovi Imbro Detelić (Firolov), Stjepan Črnko (Imbrin) i Slavica Robić (Kolarova). Prijem u partiju spomenutih je izvršen u kolovozu 1943. god. Dug Mika Detelić je već tada otišao iz naše partijske organizacije radi preuzimanja drugih značajnih dužnosti.

Pod neposrednim rukovodstvom spomenutih aktivista i organizacija Buševac je osim možda desetak domaćinstava u cjelini radio za NOV. Svako domaćinstvo je doprinosilo koliko je bilo moguće u korist NOV. Žrtve su bile velike, kako one materijalne prirode, a još višeljudske. Zato se mi danas vrlo rado i sa ponosom sjećamo tih teških dana. Sa tugom u srcu se sjećamo i onih, koji su položili svoje mlade živote, da bi i naše nove generacije živjele u sreći i radosti.

Budimo ponosni jer smo činili sve za ostvarenje ovih svjetlih ideala. Učinimo i dalje što nam je u mogućnosti, da u daljnjoj izgradnji naše socijalističke domovine ostvarimo život dostojan našeg čovjeka, jer ćemo se na taj način odužiti i onima, koji su na nas položili svoje mlade živote.

Mato Detelić /Banski/:

I Z "A U T O B I O G R A F I J E"

U ovom kratkom članku ćemo dati izvod iz biografije našeg seljana Mate Detelića i to dio, koji se odnosi na NOV, kako ga je on doživio:

- Godine 1941. zatekao me drugi svjetski rat kao rezervistu u staroj jugoslavenskoj armiji u Zagrebu. Kad su Nijemci u ustaše bez ikakvog otpora tadašnje jugoslavenske armije ušli u Zagreb, ja sam sa ostalim svojim drugovima u noći kriomice napustio vojnički logor i pobjegao svojoj kući, gdje sam i ostao u pritajenoj borbi protiv Njemaca i ustaša...

- Mjeseca studena 1941. god. počeo sam raditi ilegalno, ali aktivno za NOV sa mojim šurjakom Mijom Kos i Nikolom Detelić, omladincima sela Buševac, te Antunom Robić, koji je bio rođen u Buševcu, priženjen u Gredi kraj Siska, i sa Zoričić Tihomirom, bivšim pomorskim kapetanom iz Hrv. Primorja, a onda nastanjenim u selu Barbarići. Od navedenih su Nikola Detelić, Antun Robić i Tihomir Zoričić pogonuli u narodnooslobodilačkoj borbi za slobodu naroda svoga. - Naš rad se sastojao u okupljanju i organiziranju boraca, u nabavi oružja i municije, kao i širenju propagande za NOV u široj okolici...

- Šestog siječnja 1943. god. otpravio sam u partizane sina Ivana sa još pet omladinaca iz našeg sela, dok je sin Franjo bio tada među domobranima ponalogu tadašnje OZNE i saradnjivao tajno sa Mijom Kos - Zorkom, koji je tada bio komandant iste.

- Dvanaestog rujna 1944. god. navečer opkolili su ustaše moju kuću, uhapsili me, vezali me u žicu i tjerali na "križanje" na cestu te me tu vezali za ogradu vrta Franje Crnka. Uhapšen sam bio kao taoc. Ustaše su poslali svoje patrole na svaku stranu sela i patrola, koja je bila poslana prema Vukovini napadnuta je od partizana iz našeg sela, dok je jedan ustaša ubijen. Ja sam kao taoc bio osuđen na smrt za tog ustašu. Ustaše su me vezali za kola, koja su vizila ustašu i odveli me u Turapolje te bacili u zatvor.

- Noću oko pola noći dodju po meni i odvedu me u ustašku komandu, gdje me je čekalo sedam ustaških oficira sa revolverima na stolu i počeli me saslušavati. Tom prilikom mi pokažu i presudu vojnog suda NOV, kojom su presudom streljane dvije ustaškinje iz Rakitovca, a na kojoj presudi je bio potpis mog sina Ivica,

kao člana vojnog suda NOV. Ja sam na saslušanju sve negirao, govoreći da ne znam ništa, ali sam priznao da je potpis mog sina i da je on komandant mjesta Velika Gorica. U tome su uvidjeli donekle kod mene iskrenost kao i da se ne plašim smrti te su me počeli nagovarati da pišem Ivici pismo, u kome treba da mu javim da sam uhapšen i osuđen na smrt kao taoc te da će cijelu porodicu otpremiti u logor Jasenovac i zapaliti kuću, a imetak konfiscirati. Ukoliko Ivica odgovori, da ne će nikada više napadati Turo-polje i da to garantira, obećali su, da će mi život pokloniti i pustiti me na slobodu.

- Ja nisam pristao na to da pišem, jer sam mislio da me time hvataju još više. Odgovorili su mi da promislim do druge noći. Druge noći se skoro sve ponovilo. Tada sam im odgovorio, da ću pisati samo ukoliko oni diktiraju pismo i sami ga pošalju, a ja ga ne mogu i nemam po kome. Mojim odgovorom su bili zadovoljni i tako sam ja već sutradan pisao svoju smrtnu osudu. Nakon toga na večer baciše u moju ćeliju pijanu Bertu Marinčić iz Turo-polja i zatvoriše je sa mnom. Ona se baci odmah meni oko vrata i počne u uho da mi priča: "Banski, ti ćeš biti ubijen" i počne plakati. Kako je bila pijana, ja sam je od sebe srdito odbacio, ali ona se nije izgubila, već mi reče, ukoliko želim biti spašen, da joj dadem sto tisuća Kuna. Rekla je da će otići do moje žene, ukoliko ja to dozvolim. Ja sam joj rekao neka ide i tako sam iznad svoga očekivanja već nakon nekoliko dana ugledao svijetlo slobode. Tada mi je bilo sve jasno. Njima je bio važniji novac negoli odgovor od mog sina Ivice. Sigurno se nekome od njih manjkale Kune.

Nakon toga je naš autobiograf imao još prilično peripetija s ustašama i kad već nije mogao izdržati u Buševcu otišao je najprije u selo Petravec, gdje je bio njegov sin Ivica kao komandant. Kad je otac ispričao sinu događaj s pismom rekao je ovaj da je dao borbeni odgovor: "Fašizam umire, Sloboda se rađa. Tući ću vas!" - Već drugog dana se nalazi naš autor u Cerovskom Vrhu, kamo mu kasnije dolazi i čitava porodica.

Evo donosimo nadalje najpotresniji momenat oca jednog heroja:

- Dana sedmog ožujka 1945. godine rodio se u Cvatković Brdu moj sin Branko, a dana desetog ožujka iste godine poginuo je moj sin Franjo u Buševcu u borbi s ustašama.

- Tog dana moj sin Franjo sa svojim drugom Stjepanom Črnko Jankijininim je došao po zadatku svoje komande u naše selo, ali ranije je netko od ustaških doušnika saznao da će oni doći i javio ustašama u Turo-polje, koji su odmah u selo poslali odred od 40 ustaša i to kriomice kroz šumu tako da su na cestu izašli kod Vintera i neopaženo se vukli prema križanju. U isto vrijeme, tj. oko pet sati popodne ova dvojica su prilazili kravarskim putem prema križanju i tako se sukobili u razmaku oko 30 metara jedni od drugih. Obojica su bili naoružani puškomitraljezima. Kad su ustaše odmah na njih otvorili vatru oni su se povlačili i u bijegu postepeno uzvraćali vatru, držeći se lijeve strane živice uz kravarski put. U potjeri za njima bilo je mnogo ustaša i kod Švehline kuće padne drug Stjepan Črnko na mjestu mrtav. Moj sin Franjo je bio naprijed i kako je uzvraćao vatru vidio je da je ovaj pao, potrčao je natrag k njemu i vidio da mu je prijatelj mrtav. Uzeo je od njega oružje i produžio u bijegu prema potoku

Buni, ali kako je most na Buni bio ranije porušen, morao se služiti branom susjedne vodenice, prešao je preko potoka, ali na dvorištu mlina padne. Ustaše dotrče k njemu i jedan od njih ga probode nožem kroz srce. - Tako pogibe moj najstariji sin, već na domaku slobode.

Josip Zubek, potpukovnik avijacije - pilot:

PUT U SLOBODU

Bilo je to ljetnih dana 1943. godine. Život u selu odvijao se kao da se ništa naročito ne događa. Međutim, selo Buševac prožeto mržnjom prema okupatoru i domaćin fašističkim tražbantima nije mirovalo. Već tada u redovima Narodno-oslobodilačke vojske nalazili su se najbolji sinovi sela. Fašistička ratna mašina počela je da gubi snagu. Ratna sreća prešla je na stranu antihitlerovske koalicije. No, i pored toga što je točak sila osovine (Njemačka, Italija i Japan) ozbiljno počeo škripati, kraj rata još nije bio na vidiku. Tada je trebalo još više otvoriti nepresušni narodni rezervoar za popunu i jačanje NOV i POJ.

Zakazan je sastanak skojevaca i omladinaca sela Buševca. U skladu sa situacijom u ovom kraju sastanak je održan u najvećoj tajnosti, pod starom kruškom u jednom seoskom dvorištu. Sastankom je rukovodio drug Zorke. Odluka je pala: "Osamnaestog kolovoza 1943. godine grupa članova SKOJ-a i USAOJ-a (Saveza komunističke omladine Jugoslavije i Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije) odlazi u partizane." To je bila jedna od većih grupa mladića, koja je odlučila da javno s oružjem u ruci obračunava s okupatorom i narodnim neprijateljima, u kojoj sam se nalazio i ja kao najmlađi član.

Do određenog vremena trebalo je svima osigurati uniforme i oružje. Ovo za nas nije predstavljalo problem obzirom da je većina bila već snabdjevena potrebnim stvarima, koje su uglavnom bile proizvod okupatorskih i kvislinških tvornica. Najveći problem bio je izrada "partizanki" (kapa sa tri roga i crvenom petokrakom zvijezdom na čelu), koje nismo mogli sljedovati iz okupatorskih i kvislinških magazina. Kao i svi problemi i ovaj je vrlo brzo riješen. Materijal i kroj za kape kao i radna snaga za šivanje osigurani su na vrijeme i "partizanke" su ukrasile glave mladića odjevene u šarolike uniforme. Sve je spremno i čeka se dan i čas polaska.

18. kolovoz osvanuo je kao sunčan i topao dan. Ljudi u selu bili su zauzeti svakodnevnim brigama oko izvršavanja radova u polju. Ipak, izvjestan broj ljudi u selu osjećao je nešto posebno, a to je ponos i zabrinutost. Ponos zbog toga što će se toga dana uvrstiti u čete, bataljone, brigade i divizije boraca za slobodu, a zabrinutost zbog toga što ostavljaju svoje najmilije, svoje selo i svoj kraj u neizvjesnosti hoće li ono što ostavljaju ikada opet vidjeti. Nada je postojala kod svakog borca, da će se opet vratiti, ali nažalost ta nada se nije svima ispunila. Čas polaska se sve više približavao. Posljednji sati pred polazak prolazili su munjevitom brzinom. Vrijeme je utrošeno za intimna opraštanja sa svojim prijateljima, ali sve to u granicama tajnosti o odlasku, zbog čega se mnogi nisu oprostili niti sa svojim najmilijima i najdražima. Obučeni u uniforme svih vrsta

počeli smo se sakupljati na određenom mjestu. Naoružani s lakim naoružanjem krenuli smo stazama i putovima slobode sa kojih nas nikakva sila nije mogla skrenuti. Nekoliko pucnjeva označilo je napuštanje našeg sela, a pjesme slobodi erile su se sa naših usana. Selo je utonulo u noć, a brojno stanje NOV se povećalo.

Od tada grupa omladinaca sela Buševca nije za okupatoru i domaće izdajnike predstavljala samo bezazlone mladiće, već i jednu desetinu vojnika NOV-e, koja im je, rame uz rame s ostalim mnogobrojnim desetinama, nanosila teške gubitke, a sa armijama antihitlerovske koalicije uništila snage mračnjaštva i nasilja, a svome narodu izborila slobodu.

Putevi slobode bili su teški i krvavi. Mnogi su na njima ostavili ono najdraže - svoj život.

Ivica Vinter, uč. 6. razr. Osnovne škole Buševac:

POVODOM OTKRIĆA SPOMEN-PLOČE PALIM
BORCIMA BUŠEVCA U NOB-i

Tridesetčetiri crvenih cvjetova
Rasulo se širom zemlje naše,
Tridesetčetiri krvavih ruža
Zakitilo je selo naše.

Vi drugovi, dragi borci,
Što ste širom zemlje pali,
Za slobodu, za nas mlade,
Svoj ste život darovali.

Mnoge majke, mnoga djeca,
Čekale su na vas dugo,
Uplakana tmurna lica,
Plakale su dugo, dugo.

I spomenik ovaj
Što ponosno stoji
Pričat će mladima:
Pali su... kao heroji.

Imena na ploči
Mirno sada stoje
Pali su u cvijetu
Mladosti svoje.

Život teče dalje
K'o nemirna Sava
Al' oni žive u sjećanju
I neka im bude vječna slava.

PALI BORCI U NOB-i IZ BUŠEVCA,
NOVOG SELA I OGULINCA

1. Bartolin Franje Vlado, rođen 29.7.1918. u Mraclinu. Stupio u NOB 21.11.1944. Poginuo 7.3.1945. u Kupčini. Služio kao politički delegat u Karlovačkoj brigadi.
2. Bartolin Franje Stjepan, rođen 29.7.1921. u Ogulincu. Stupio u NOB svibnja 1944. Poginuo 1945. Ranjen u Letovaniću, ubijen u Sisku prilikom povlačenja neprijatelja.
3. Bartolin Franje Nikola, rođen 16.6.1923. u Ogulincu. Stupio u NOB ožujka 1943. Poginuo veljače 1944. kod Desinca.
4. Črnko Mate Stjepan, rođen 1922. u Buševcu. Stupio u NOB 14.1.1944. Poginuo 7.3.1945. u 6 sati popodne u Buševcu u borbi s ustašama. Služio je u Udarnoj brigadi Franje Ogulinca Selje. Bio je odan borac NOV i vjoran član KPJ.

5. Črnko Janka Nikola, rođen 6.12.1910. u Ogulincu. Stupio u NOB kolovoza 1944. Poginuo u Klinča selu kraj Zdenčine.
6. Detelić Jakoba Ivan, rođen 1922. u Buševcu. Stupio u NOB 20.8.1942. Poginuo 15.12.1942. u Kostanjevcu u borbi s ustašama. Poginuo kao borac 3. bataljona XIII Proleterske brigade. Član KPJ.
7. Detelić Jakoba Nikola, rođen 1917. Stupio u NOB 28.6.1942. Poginuo prosinca 1944. u borbi s ustašama i Cerkezima. Služio u XIII Proleterskoj brigadi kao šef Pokrajinskog obavještajnog centra Pokuplje - Žumberak. Član KPJ.
8. Detelić Josipa Imbro, rođen 1916. u Buševcu. Stupio u NOB 10.1.1944. Poginuo 26.1.1944. u Horvatima. Služio kao borac u Seljinoj brigadi. Član KPJ.
9. Detelić Mate Franjo, rođen 10.9.1920. u Buševcu. Stupio u NOB rujna 1944. Poginuo 7.3.1945. kraj Buševca u borbi s ustašama. Služio kod OZN-e Velika Gorica. Borac i član KPJ.
10. Durašin Franje Nikola, rođen 22.9.1919. u Ogulincu. Stupio u NOB 15.4.1943. Poginuo 18.5.1944. u Hrastovcu.
11. Katulić Stjepana Jakob, rođen 1920. u Buševcu. Stupio u NOB 15.2.1944. Poginuo 1945. na Papuku. Služio kao stariji vodnik u Proleterskoj brigadi.
12. Katulić Josipa Mijo, rođen 1917. u Buševcu. Stupio u NOB 12.11.1944. Poginuo 7.2.1945. Služio u VII Banijskoj diviziji.
13. Katulić Blaža Stjepan, rođen 1924. u Buševcu. Stupio u NOB 8.1.1943. Umro 11.5.1945. u bolnici u Splitu od zadobivenih rana. Služio kod OZN-e Vel. Gorica kao poručnik. Član KPJ i odlikovan za hrabrost.
14. Katulić Stjepana Josip, rođen 13.3.1923. u Buševcu. Uhapšen u Zagrebu od ustaša 16.12.1941. Streljan u Zagrebu.
15. Klečić Franje Stjepan, rođen 13.4.1921. u Ogulincu. Poginuo 16.9.1944. Stupio u Narodnooslobodilački pokret 1943. Otišao na teren srpnja 1944.
16. Petrnac Ivana Nikola, rođen 25.5.1925. u Buševcu. Stupio u NOB lipnja 1943. Poginuo 15.11.1943. u Krašiću od bombardiranja. Služio u XIII Proleterskoj brigadi. Član SKOJ-a.
17. Petrlin Franje Franjo, rođen 1927. u Novom Selu. Stupio u NOB 17.7.1943. Poginuo kolovoza 1943. od Nijemaca. Služio u Kljuka bataljonu kao borac.
18. Rožić Ivana Nikola, rođen 1920. Stupio u NOB srpnja 1944. Poginuo 4.8.1944. kod sela Žitkovčice. Služio u Seljinoj brigadi. Odan borac NOB.
19. Rožić Franje Franjo, rođen 22.11.1926. u Buševcu. Stupio u NOB kolovoza 1944. Poginuo 7.9.1944. u Zdenčini. Služio kao borac u Seljinoj brigadi.
20. Rožić Jane Luka, rođen 1914. u Buševcu. Poginuo u Žumberku 1944. u blizini Jaske.

21. Rožić Stjepana Josip, rođen 1916. u Buševcu. Poginuo 4.5.1945. kod Kravarskog (Podvornica) od ustaša. Uhapšen zbog veze sa NOP-om. Odan NOP-u.
22. Robić Petra Antun, rođen 15.6.1913. u Buševcu. Poginuo između Lekenika i Dužice zimi 1944. Pomagao NOP. Živio u Gredi.
23. Robić Mate Mato, rođen 1924. u Buševcu. Stupio u NOB svibnja 1943. Poginuo 22.6.1943. u Žumberku. Služio je kao borac 1. čete Kljuka bataljona. Poginuo između Kordića i Plavoca od Talijana i ustaša.
24. Robić Jakoba Stjepan, rođen 23.5.1916. u Buševcu. Zbog održavanja veze s partizanima uhapšen 9.8.1944. od ustaških agenata i obješen kao taoc u Jablani kod Zaprešića.
25. Švehla Janka Petar, rođen 1920. u Buševcu. 4.5.1943. mučen i ubijen u Podvornici od ustaša. Bio je politički terenski vođa.
26. Vinter Ivana Josip, rođen 1925. u Buševcu. Stupio u NOB svibnja 1943. Poginuo lipnja 1944. u Roguljama kod Mrkonjić grada. Služio kao borac XIII Proleterske brigade. Komandir mitraljeskog odeljenja. Član KPJ. Poginuo kod probijanja obruča.

ŽRTVE FAŠISTIČKOG TERORA

1. Črnko Jakoba Nikola, rođen 1901. Poginuo 1.1.1944. u Mraclinu od Čerkeza i Švaba (obješen). Uhapšen u Buševcu 31.12.1943. od strane Kozaka zbog veze sa NOP-om.
2. Črnko Jakoba Mijo, rođen 1911. Poginuo 1.1.1944. u Mraclinu od Čerkeza i Švaba (obješen). Uhapšen kao vezar NOP od strane Kozaka 31.12.1943.
3. Rožić Franje Mato, rođen 1907. Poginuo 1.1.1944. u Mraclinu od Čerkeza i Švaba (obješen). Uhapšen u Buševcu 31.12.1943. od Kozaka zbog veze sa NOP-om.
4. Vinter Franje Stjepan, rođen 1908. Poginuo 9.10.1944. od mine u Ogulincu (Vukojevcu). Pomagao NOP.
5. Kos Filipa Jana, rođena 1910. 4.5.1945. ubijena u Podvornici. Uhvaćena kao partizanka od ustaša u Kravarskom. Članica AFŽ-e. Stupila u NOB 13.3.1945.
6. Rožić Stjepana Imbro, rođen 1919. Travnja 1945. streljan od ustaša u Maloj Gorici (Žažini) zbog veze s partizanima.
7. Bartolin Mije Ivan, rođen 1918. Ubijen u Jasenovcu ili Zagrebu. Uhapšen od ustaša u Buševcu kolovoza 1944. zbog učešća u borbi s partizanima. Stupio u Seljinu brigadu 34. divizije ožujka 1944.
8. Robić Vinka Antun, rođen 1912. Poginuo 1.1.1944. u Mraclinu od Kozaka (obješen). Kao vezar uhapšen od Kozaka 31.12.1943.

Predsjednik Saveza boraca Ivan Kos
Tajnik Saveza boraca Mato Katulić

SAVEZ BORACA SE OVIM PUTEM ZAHVALJUJE SVIM GOSTIMA, KOJI SU UVELIČALI SVOJIM PRISUSTVOM SVEČANOST OTKRIVANJA SPOMENIKA PALIM BORCIMA U NOB-i IZ BUŠEVCA.

TAKODER SE ZAHVALJUJEMO NA POMOĆI SVIMA KOJI SU JE PRUŽILI I KOJI ĆE JE PRUŽITI U BILO KAKVOM OBLIKU.

ODBOR SAVEZA BORACA

P O V I J E S T B U Š E V C A

Primjedba uredništva: Kako redakcija lista ima u programu da sakupi materijale za kasnije štampanje "Povijesti Buševca", to će u svim narednim brojevima biti ponešto iz tog područja, bilo da to budu već objavljeni materijali ili ono, što dobivamo od naših ljudi za štampanje. Ovoga puta objavljujemo čitav članak, koji je izašao u prvom svesku "Povijesti plem. općine Turopolje" (1910) u izdanju Emilije Laszowskog. Osim toga će ovoga puta izaći članak odnosno izvadak djela "Naše selo Buševac", koje se nalazi u Arhivu Buševca, a pisao ga je početkom ove godine Mato Detelić (Banski).

Emilij Laszowski:

BUŠEVEC

Na državnoj cesti, šro prosijeca Turopolje prema Sisku, 11,5 km udaljeno od Velike Gorice, stoji selo Buševac. Pretežni dio kuća sagrađen je desno do ceste, dok s lijeve strane ima tek nekoliko kuća s općinskom kućom i kapelom sv. Ivana Krstitelja. Ova kapela stoji baš na mjestu, kojim je nekoč tekla stara rimska cesta. Kuće sela su više manje raštrkano poredane, a građene su od drva, tek nekoliko ih je zidanih. Po crkvenom šematizmu od god. 1909. broji Buševac 691 kat. dušu. Ime tog sela izvedeno je za cijelo od "bus" - "busen".

Ime tog sela spominju isprave prvi put god. 1459., i to prigodom popisa desetine zagrebačkog kaptola. U tom se popisu spominju Gurek, Mezg i Kušek iz Buševca (de Busevicz) i Gal Krilčić iz Buševca (de Busewcz). Prva dvojica držali su vinarstvo u Budec dolu, a potonji u Švelića dolu.

Nije nam poznato, kako je već god. 1490. došao Stjepan Berislavić u posjed (jednog dijela) Buševca. 4. aprila god. 1490. najme izdao je kralj Matija Korvin Stjepanu Berislaviću novu darovnicu za imanja Bapču i Buševac, te je također naložio, da ga kaptol zagrebački uvede u posjed. Nu prije nego li je to obavio kaptol, naložio je vrhovni župan turopoljski i kaštelan grada Lukavca, Blaž de Berth, te župan Matija Kuščić Matiji sinu Urbana iz Donje Lomnice, Pavlu Majheniću i Pavlu Poglediću iz Kurilovca, da Berislavića uvedu u posjed ovih darovanih posjeda. To ovi i učiniše, a da tomu nitko nije prigovorio.

Glede toga izdali su rečeni župani ispravu 17. maja g. 1490. Tekar ali u petak poslijé Ivanja uvađao je zagrebački kaptol Berislavića u posjed buševečkog imanja, čemu nije nitko na licu mjesta prigovarao. Tek u ponedjeljak na to došao je pred kaptol u Zagreb Ladislav sin Grguša Stubičkoga, koji je u svoje ime i u ime svog brata Akacija prosvjedovao protiv uvodnice glede Bapče, dočim gleda Buševca nije prigovarao. 25. oktobra god. 1495. oslobodio je herceg Ivan Korvin medju mnogim drugim Berislavićevim imanjima i njegov Buševac od sudbenosti grada Medvedgrada i Lukavca. Pod konac XV. vijeka spominje jedan popis ove stanovnike buševečke: Iliju, njegovog brata i Petra Mirenića. God. 1501. i 1503. spominju nam pisma slijedeća imena onih, koji su živili u Buševcu. Bili su to Fabijan Medarić, Matija Kušan, Mato Turhan i Kompezić, koji su podavali kaptolu desetinu žita, pčela i kola. 16. oktobra godine 1506. naloži kralj Vladislav zagrebačkomu kaptolu, da Stjepana Berislavića i sina mu Jurja ponovno uvede u njegove stare posjede, koji su mu pripali smrću Nikole Mladenčića. Medju ovima se spominje i Buševac. To je kaptol proveo tek slijedeće godine i prisuću mnogih Turopoljaca medjaša. Kad je god. 1510. kralj uz mnoge hrvatske gradove i Lukavec darovao markgrofu Jurju Brandenburškomu, navodi se medju pristajalištima lukavečkim takodjer i Buševac. Nije nam poznato za što je god. 1513. zagrebački kaptol hotio provesti zapljenu imanja Jurja Berislavića "kao birsag za podbana". Tom je zgodom kaptol i u Buševcu potjeran bio po službenicima Berislavićevim. Godine 1520. javlja se nova buševečka turopoljska porodica Buševac de Buševac, i to Mirko i Ambrozij Buševac. Ovi se spominju i god. 1524.

Juraj Berislavić držao je ovo imanje u Buševcu sve do godine 1540., kad ga 16. maja pred zagrebačkim kaptolom proda općini turopoljskoj za 70 for. Na već 11. aprila godine 1546. izabrala je općina turopoljska Ambroza Gregorijanca za svoga brata i starešinu, darovala to imanje u Buševcu, koje je tada opsezalo sedam kmetskih selišta, te mu dozvolila, da može svoju krmad, koju bude držao na svojim imanjima u Podotočju i Brezovici žiriti u općinskim šumama, a takovo pravo dađe i njegovim kmetovima u Buševcu.

God. 1540. pojavlja se uz porodicu Buševac takodjer i plemenita turopoljska porodica Turhan (Matija Thwrhan) u Buševcu. God. 1559. htio se podban Ambroz Gregorijanec iskazati zahvalnim svojoj braći turopoljskoj, te je za to izjavio pred zagrebačkim kaptolom, da ne će on nit njegovi nasljednici nikada otudjiti buševečko imanje, i ako bi kada htjeli, to će samo turopoljskoj općini prodati.

Da Turopolje održi svoje plemensko pravo na Buševac, što ga je držao Gregorjanec, uložiše god. 1550. Turopoljci svečani prosvjed pred kaptolom zagrebačkim protiv svake darovnice, koju bi kralj izdao vrhu Buševca budi obitelji Gregorijanec, budi ma komu god drugomu.

Spomenute porodice Turhan i Buševac živjelo su na svojim buševečkim posjedima. Godine 1560. kad je kralj Ferdinand I. 29. aprila i 11. maja u Beču izdao novu darovnicu vrhu svih turopoljskih posjeda, spominje se takodjer u toj darovnici i Buševac, a pretstavnici posjednika istoga Stjepan Turhan i Luka Buševac. God. 1571. spominje se tu i porodica Novak-Buševac. God. 1614. imalo je selo Buševac s Mračinom i Lazima dati za gradnju grada Lukavca 4 voza pšenične slame. Porodice Turhan skoro na to nestaje

u Buševcu. God. 1632. opet nalazimo u Buševcu slijedeće plemićke porodice: Stanislav Bobesić, Toma Lacković, Jakob Katulić Martin Tkalec i Juraj Ilija zet Robov. Od ovog potonjeg potekoše Robići. Godine 1667. bilo je u Buševcu 8 plemićkih kuća.

U zimi god. 1696./7. bile su u Buševcu ukonačne 3 nje- mačke vojničke Skidinskove kumpanije, na koje je selo potrošilo 63 for., 25 vagana zobi, vrijednih 35 for. Jedan od ovih vojnika po imenu Josip, bio je ukonačen kod Marka Bobesića, kojega je dva puta izbatinao, a Ivana i Martina Bobesića izlupao je okrenu- tom oštricom sablje, a da nije Ivan podmetnuo bio palicu, bio bi mu glavu otsjekao, ali ga za to šakom toli udari u lice i na usta, da je krvario. Napokon je prostrijelio vrata kuće svog gazde.

Medju ostalim Turopoljcima nalazimo god. 1758. i deveto- ricu iz Buševca, koji pod zapovjedništvom kapetana Pavla Mudića polaze u boj protiv pruskog kralja Friderika. God. 1773. brojio je Buševac 23 kuće, koli plemićke, toli neplemićke. Prigodom popisa plemića turopoljskih god. 1782. nalazimo u Buševcu slije- deće porodice: Bobesiće, Deteliće, Katuliće, Kovačeviće, Kovačiće, Kose, Lackoviće, Robiće, Rožiće i Črnke.

Kad je god. 1809. proglašen bio ustanak protiv Francuza, imalo je iz Buševca poći pod oružje sedam momaka.

Danas živu u Buševcu plemićke porodice Črnko, Bobesić, Katulić, Robić, Detelić, Kovačević i Rožić.

(Štampano u "Povijesti plem. općine Turopolje" (1910) u izdanju Emilija Laszowskog, uz suradništvo Janka Barla, dra Velimira Deželića i dra Milana Šenoe, svezak I. na str. 302-305.)

Napomena: O Buševcu nije mnogo pisano u "Povijesti plem. općine Turopolje", jer tadašnji sudac plem. sućije Buševac Stjepan pl. Robić nije dao uvid u stare dokumente, koji su se nalazili kod njega. Posrijedi je bila svada s općinom, o čemu piše u "Povi- jesti Turopolja" svezak II, strana 111. Navedeni dokumenti su sakupljeni 1955. god. za Muzej Turopolja u Vel. Gorici, ali su ipak dospjeli u Zagreb, gdje ih treba potražiti i proučiti.

Uredništvo

Mato Detelić (Banski):

IZ ARHIVA "NAŠE SELO BUŠEVAC"

(Društveno-politički i kulturni život našeg sela Buševca od 1863. god. na ovamo do Drugog svjetskog rata, a i poslije. Krat- ki historijat bivše Zemljišne zajednice plemenite općine Turo- polje, u kojoj zajednici je bilo i naše selo i s njom usko ve- zano kroz to razdoblje.)

PREDGOVOR

Dragi drugovi i drugarice!

Kako su u Drugom svjetskom ratu, a i poslije odmah nakon rata nepažnjom i nemarnošću nekih neodgovornih drugova propali mnogi historijski dokumenti našeg sela, a naš mladi naraštaj voli da sazna barem približnog historijat našeg sela kao i tadašnje običaje, kulturni i politički život našega sela

prije Drugog svjetskog rata, odlučio sam, a i zamoljen od naše omladine, da u kratkim crtama po pričanju naših djedova i pradjedova, koliko sam od njih čuo i zapamtio, opišem barem donekle život i događaje u ta vremena u našem selu kao i običaje i neka lica o kojima se pričalo bilo dobro bilo zlo.

Želim da opišem i ono što sam sâm vidio, čuo i proživio od svog djetinjstva pa nadalje u našem selu. A želim da u kratkim crtama barem donekle, koliko sam čuo i čitao opišem i povijest Zemljišne zajednice plemenite općine Turopolje, jer smo i mi Duševljani bili članovi iste te potječemo iz plemićke porodice Turopoljaca, pa smo usko vezani i za turopoljsku historiju plemenite općine Turopolje.

U Buševcu, prosinca 1963.

NAŠE SELO BUŠEVAC PO PRIČANJU NAŠIH STARIJIH I ŽIVOT U NJEMU

Naše selo Buševac jedno je od 24 plemićka sela, koja su zajedno činila bivšu Zemljišnu zajednicu plemenite općine Turopolja. Centar i uprava recene zajednice bila je u Velikoj Gorici u turopoljskom gradu, koji još i danas stoji i služi našoj općinskoj komuni Velike Gorice. Na čelu uprave plemenite općine Turopolja bio je župan, kojeg su naši plemići zvali komeš. Zemljišna zajednica Turopolja imala je svoj poseban privilegij u državi za bivše Austro-Ugarske i za stare Jugoslavije te svoj posebni zakonik od 1894. god. Imala je svoj parlamenat, u kojem su bili i vijećali zastupnici (suci) turopoljski, kojih je bilo po broju 24. Svako selo je biralo po jednoga suca, a selo Mraclin i selo Kuće je biralo po dva suca zato, jer su ta dva sela imala više od 40 cijelih ovlaštenih prava (juševa), a na svakih 40 cijelih prava se birao jedan zastupnik (sudac). Zastupnici ili suci su birani od ovlaštenika plemića na godišnjim spravišćima sa većinom glasova, koji su se brojili po ovlašteničkim pravima na godinu dana. Župan plemenite općine Turopolja je biran isto po ovlašteničkim pravima u svim selima Turopolja sa većinom glasova na tri godine. Svi ti plemićki turopoljski suci su sačinjavali skupštinu plemenite općine Turopolja, a na čelu skupštine je bio župan ili komeš. Glavna godišnja skupština održavala se svake godine u Turopoljskom gradu u Vel. Gorici na dan svete Lucije tj. 13. studenoga. Ostale skupštine sazivao je župan prema potrebi donošenja zaključaka o imovinskom gazdovanju plemenite općine. Sudac je vladao i gospodario sa privatnom zemljišnom zajednicom svoga sela, a svi suci zajedno sa županom na čelu sa zajedničkom zajednicom plemenite općine Turopolja. Zemljišna zajednica plem. općine Turopolje je posjedovala oko 7.000 jutara šuma, oko 1.000 jutara livada te oko 50 jutara sajmišta i gradilišta u Vel. Gorici. Na tim gradilištima su bile sagrađene jednokatne i dvokatne kuće, a te su danas vlasništvo naše općinske komune.

Naša Zemljišna zajednica plem. sučije Buševac je posjedovala oko 70 jutara šuma i pašnjaka, sučijsku gostionicu i sajmište. Šuma je posječena na Stančevićki godine 1923. i pretvorena u oranicu 1927. Na bivšem sajmištu je sagrađen narodni dom i zadružna pilana, a s druge strane osnovna škola i vatrogasni dom. Ostali posjedi prešli su u socijalistički sektor.

Selo Buševac se od davnine prostiralo uz današnju kolodvorsku ulicu i brojilo je oko 25 kuća. Uz današnju glavnu ulicu ili državnu cestu na križanju je bila sagrađena sadašnja drvena kapelica, sućijska krčma i jedna kuća kućne zadruge Črnko (veliki).

Žitelji sela Buševac su bili mahom svi čisti plemići i živjeli su u kućnim zadrugama. Na čelu kućnih zadruga su bili kućni starješine ili gospodari, koji su ravnali gazdinstvom kućnih zadruga uz saglasnost kućnih zadrugara.

U našem selu su bile u staro vrijeme slijedeće kućne zadruge: Katulić (Kočeva), Katulić (Štofinova), Katulić (Markova), Katulić (Imbrekova u Rožincu), Rožić (u Rožincu), Deželić (Majnerova), Detelić (Krenjkova), Detelić (Pavlova), Kovačević, Kos (Cesarova), Kos (Pavlova), Robić (Videkova), Robić (mali), Robić (veliki), Robić (Jakopova), Bobesić, Laković, Črnko (mali), Črnko (veliki), Rožić (Pavekova), Katulić (Matoševa).

Sve te zadruge i sva ta prezimena su stari plemići Turapolja i starosjedioci sela Buševca. Jedino zadruga Laković je izumrla.

Naše selo Buševac je bilo okruženo sa svih strana 300-500 godišnjim hrastovim šumama, kao i njegovo maleno polje, oranica i livada od svega oko 500 jutara, a opet je od toga skoro trećina bila obrađena grmljem, živicama i kojekakvim šikarama tako, da nisi sela skoro ni vidio, dok ne bi došao u njega. Tada je selo ličilo na selo u džungli. Golema i visoka hrastova stabla, koja su širila svoje grane na dvadesetak metara širine bila su leglo raznih ptica, jastrebova, vrana, čavka, čvoraka i golubova. U zoru se nije ništa moglo čuti osim cvrkut čvoraka i suk golubova. Sve kuće u našem selu kao i ostale gospodarske zgrade su bile građene od hrastovog drva i to više od kalanog nego od piljenog i od tzv. "zareznih hrvatskih čoškova" i sve pokrivene šopom ražene slame. Put kroz selo je bio mekan, krivudav i blatan, a osobito u jesen, zimi i proljeće, jer nikad nije bio navožen šljunkom, već su seljani slagali sa strane puta hrastova brvna za pješaćenje, dok su se jame po sredini puta navažale drvima i granjem.

(nastavit će se)

Primjedba uredništva: Ovo je samo dvadeseti dio onoga, što je Mato Detelić napisao u spomenutom djelu, a koje ćemo štampati u nastavcima, već prema temama u idućim brojevima.

Josip Črnko, Ohio - USA:

ŽIVOT I RAD NAŠEG NARODA U AMERICI

U ovih nekoliko redaka ću pokušati opisati sve ono što sam vidio i doživio za vrijeme svog boravka od 48 godina u Americi u zagušljivoj tvornici, na smradnom, opasnom i teškom poslu. Već pred par stotina godina odlazili su u Ameriku naši prvi ljudi i to Dalmatinci. Oni su se smjestili u Kaliforniji i ubrzo se svi obogatili, jer su bili i veoma spretni. Tako ima i

naših ljudi, koji su sudjelovali i u Gradanskom ratu Amerike, a njihova imena se nalaze na raznim grobnicama.

Veća emigracija naših ljudi je bila od 1882. do 1914. i brojila je par stotina hiljada ljudi, koji su nudili na američkom tržištu svoju radnu snagu. Najviše ih je bilo nepismenih, ali su svi imali veliki osjećaj prema svojoj braći, koju su pomagali i slali im zadnji zaradeni novčić, misleći i sami da se skoro zatim vrate u rodnu zemlju. Naše narod je tada bio teroriziran od vlade Franje Josipa. Sve što je tada naš narod tražio od vlade kao npr. agrarna reforma bila je odbita, dok su Beč i Pešta "vodrili i oblačili". U to vrijeme je s druge strane opet došao u naše krajeve veliki broj Nijemaca i Mađara, koji su dobili velike privilegije i najbolje zemlje.

U isto vrijeme je u Americi bio standard života na dosta niskom nivou i uslovi rada su bili teški. Kod samog dolaska naših ljudi u Ameriku čekali bi ih agenti i slali dalje na mukotrpan posao. To su uglavnom bile parobrodske agencije i kompanije, koje su u Evropi stalno oglašavale kako u Americi teče med i mlijeko te kako se na laki način dođe do novaca. Kako su baš oni Nijemci i Mađari, koji su se u to vrijeme naselili u naše krajeve bili zainteresirani da se ne vrate više oni, koji su otišli u Ameriku, slali su ih na teške poslove u rudokope, na željeznicu, šumski rad i u tvornice. Tu su za njih bile pripravljene barake ili kompanijske kuće i odmah su odlazili na posao. Te kompanije su određivale posao i plaću radnika i kako su one jedine bile na raspolaganju, moglo se samo kod njih kupovati. Iste kompanije su imale i svoju policiju.

Mi Buševčani smo išli u Ameriku na posebne adrese i to u privatne kuće k svojim mještanima. Oni, koji nisu imali nikoga svoga bili su plijen lihvara.

U to vrijeme svi nisu mogli dobiti posao u tvornicama, već su radili i na putevima, kod gradnje škola, kopali grabe i svuda gdje su mogli dobiti posao. Svuda se teško radilo, a plaća snižena. Zato su se u to doba mnogi vratili natrag čim su zaradili za kartu.

To su bile prilike prije 60-70 godina. U tom teškom stanju naš se narod međusobno u slučaju bolesti, smrti i nesreće pomagao. Sabirali su međusobno jedni za druge. Naš narod je bio mnogo zapostavljen i izrugivan, jer nije znao ni jezika ni običaja. Američka djeca su vikala za njima na ulici kada su je prelazili i nabacivala se kamenjem na njih.

Vrlo mali broj našeg naroda u početku se interesirao da uči ovaj jezik, ide u školu sa željom da postane američki građanin iz razloga, jer su se mislili vratiti u domovinu. U tome su se prevarili. Tek nakon prvog rata su odlučili da ostanu ovdje i učili jezik, uzimali državljanstvo i učestvovali više u javnom životu. U tim prvim godinama naši iseljenici su se sakupljali. Gostionice su bile jedino mjesto, gdje su malo popili i prazgovarali, a naši hrvatski gostioničari su bili prvi građani i zato ih se cijenilo. Ti ljudi su se ulagivali policiji i vlastima, zato su bili više uvaženi. Oni su imali veze sa vlasnicima tvornica i zapošljavali neke ljude, koji nisu imali posla. Oni su time dobili simpatije naroda koji je kod njih imao jedino svratište, jer onda još nije bilo ni domova, ni crkava gdje bi se naš narod mogao sastajati.

Tako se postepeno naš narod iz sela morao prilagodavati tome životu, da se pretvori iz primitivnog seljaka u modernog

radnika, da radi u tvornici, rudokopu, željeznici i svuda kao moderan radnik. Mnogo je naše sirotinje u tom radu izgubilo živote, osakaćeno i dobilo razne bolesti. Industrija ima također svoje žrtve kao i rat, samo na drugi način.

Danas uz naš hrvatski narod u Americi žive i drugi slavenski narodi. To su Rusi, Ukrajinci, Poljaci, Česi, Slovaci, Srbi, Bugari i Slovenci, ukupno 15 milijuna. To je kičma u modernoj industriji Amerike. Svi su oni došli u isto vrijeme kad i naš narod i s njima se na isti način postupalo. Danas je to sve drugačije. Postali su ravnopravni građani i učestvuju u javnom životu Amerike. Njihovi su sinovi bili u vojsci i u ratu, rođeni su ovdje te imaju jednaka prava kao i ostali Amerikanci, dok se na staru našu generaciju, iako su i oni većinom građani Amerike, drugačije gleda, jer nisu ovdje rođeni i ne govore pravilno jezik, budući da nisu prošli američke škole. Ali njih više nitko ne naziva Hunki i Dego kao što je to bilo prije.

Ovaj naš narod koji je došao ovamo do 1914. bio je većinom mlad i neoženjen i kada je Prvi svjetski rat završio nije se želio vraćati u prilike kakve su postojale. Počeo se ovdje ženiti, graditi i kupovati kuće i stvarati porodice. Sve se drugačije okrenulo, nego što su oni prije mislili. Pravo je nekada naglasio Marks, da način života određuje ljudsku misao i akciju. Tako su i oni instinktivno osjećali, da je bolje ostati nego se vratiti u još veću bijedu.

(nastavit će se)

Ivan Rožić, stud. phil.:

SUSRET SA STJEPANOM HORVAČIĆ, JEDNIM OD OSNIVAČA OSS-e BUŠEVAC

Godine 1925. jedan je mladi čovjek napustio svoje rodno selo, ostavio ženu i troje nejake djece i krenuo u široki svijet da sebi i svojoj porodici osigura bolju budućnost i nadje smisao života. Prolazile su godine i godine teških razočaranja, besposlice, mukotrpnog posla u rudnicima i tvornicama, da bi nakon 15 godina konačno nabavio farmu i posvetio se onome što je volio. Farma se širila i život krenuo drugim tokom. Otvorio je trgovinu sitničarijama, koja se isto počela širiti i kad je postigao što je želio, pozvao je k sebi svoju obitelj. I sada nakon 39 godina taj naš suseljan Stjepan Horvačić poželio je posjetiti svoga sina, unučad, braću i sestre, i da vidi svoje malo selo stisnuto oko "križajna" na blatnjavoj cesti, okruženo šumama. Zaželio je da opet vidi stare šopom pokrivene drvene kućice rodnog sela s otvorenim ognjištima. Prije svog dolaska je pisao bratu: "Ne brini, ako ne budem imao gdje spavati. Mogu ja i na štali kao onda kad sam otišao"

Ne bilo je drugačije. Sin i brat su ga dočekali na ljubljanskom aerodromu i svojim ga autom širokom asfaltiranom cestom odvezli u njegovo selo. Počeo je ponovni susret sa starim krajem, sa nepoznatim selom, u stvari njegovim rodnim selom, sa nepoznatim ljudima, u stvaru njegovom braćom, sestrama, sinom i unučadi.

Posjetio sam ga jednom popodne kad je okružen najužom porodicom u kući Slave Rožić provodio nedjeljno poslijepodne. Uz obaveznu crnu kavu i narodne pjesme sa gramofonskih ploča tekao je nezvezani razgovor. Upravo je nevjerovatno, kako su mu razni događaji iz dvadesetih godina do u detalja ostali sviježi u sjećanju. Nisan ga htio previše ispitivati o Americi, jer o tome zbog mnogih neugodnih uspomena nerado priča. Zato sam mu se obratio s pitanjem:

- Vi ste bili jedan od osnivača našeg ogranka "Seljačke Sloge" pa bih vas molio, da nam kažete kako je to onda izgledalo?

- Naše je kulturno-prosvjetno društvo, koje je osnovano u okviru Seljačke stranke bilo prvo takve vrste u Hrvatskoj. U početku je išlo teško, jer nas je članova tog društva bilo samo nekoliko. Mislili smo zbog toga, na koji način dobiti i druge dečke u društvo. Ja sam bio iz siromašne porodice pa su govorili: "On nema kam, pak mora u to društvo". Oni iz bogatijih porodica nisu se htjeli upisati. Onda smo mi pozvali i djevojke u društvo. Kad su se one upisale, odmah su došli i drugi dečki i tako je počelo. I na druge načine smo agitirali za naše društvo. Zaključili smo da će svakom članu OSS, kad se bude ženio, društvo zasaditi 10 sadnica šljiva, pa smo i na taj način dobili članove.

- U čemu se sastajao rad ondašnjeg društva?

- Radilo se svašta. Htjeli smo naprimjer zainteresirati ljude za novine da bih ih više čitati, jer su u ono vrijeme svaka tri ili četiri čovjeka dobila novine. Mi smo razglasili po selu, da je car Franjo Josip dao napisati u novine, da svaki tko se ne slaže sa ženom može od nje tražiti rastavu. Kad su ljudi to čuli, skupili su se na "Križajne" sve stari ljudi i prosili Serežana da im to na glas pročita iz novina. Stari Imbrija, koji se baš u to vrijeme svadjao kod kuće sa ženom, došao je na večer kući i rekao: "Kato, nebuno se već tukli. Franc Josip je rekao, da saki more otići na svoju stran." - Osim toga organizirali smo i predavanja. Sjećam se, kako smo jedanput pozvali Basaričeka i Hercega, koji su govorili o munjama i grmovina i njihovom nastanku. Teško je bilo dobiti stare ljude na sastanak, pa smo išli od kuće do kuće i govorili, da će se poslije predavanja besplatno piti i jesti. Ljudi su zbilja došli, ali nisu vjerovali ono što su Basariček i Herceg objašnjavali. Matić Štefanov se usred predavanja htio dići i otići: "Kaj budu neni tu dva gospoćaki solili pamet i pripovedali protiv boga" Ja sam ga stalno umirivao i govorio mu da sjedi. Bila bi sramota, jer, da je on otišao i drugi i treći bi otišao i nitko nebi ostao. Bila bi to sramota pred predavačima. Poslije predavanja bilo je samo na "Križajne" Josip Kasov, njegov brat, sudac Miško Štefin i ja. Matić Štefanov se ljutio dok smo ga ni pokušali uvjeriti: "Kaj bum ja vas slušal? ja imam tu unutra (pokazivao je prstom svoju glavu) ali vi nenate."

- U okviru "Sloge" je radila i pjevačka družina. Hoćete li nam reći nešto o tome?

- Pjevačko društvo je vodio učitelj Plut. Ljudi u početku nisu voljeli učiti ozbiljne pjesme. Onda se Plut dosjetio i našao

na probu s novom pjesmom: Išel bi ja orati - šest volova tjerati da mi dodje moja draga - noga pluga držati.

Kad su to dečki i djevojke čule, zapjevali su, da je milina bilo čuti. I tako smo učili jednu veselu i jednu ozbiljnu pjesmu. Bio je to zbor kakav se mogao rijetko naći. Čak smo bili najbolji na smotri u Zagrebu na kojem je prisustvovao i Radić.

- Vi ste bili u ono vrijeme knjižničar društva. Hoćete li nam ispričati koju zgodu iz tog vašeg iskustva?

- Ispričat ću vam jednu zgodu, kad sam skoro nastradao. Bilo je u našoj knjižnici nekih knjiga, koje nisu bile po volji staroj Jugoslaviji, pa su zabranili daljni rad. Mi smo doznali, da će doći žandari i zapljeniti knjige, pa smo ih posakrivali. Kad su žandari upali u knjižnicu i zatražili knjige, rekao sam, da ih je netko pokrao. Nisu mi vjerovali pa me jedan udario da sam odletio na drugi kraj sobe. No ja sam ostao pri svome i kad su vidjeli, da nena knjiga su otišli. Tako smo spasili knjižnicu.

Nisam više htio zadržavati gosp. Horvačića, jer su u međuvremenu pridošli i drugi rođjaci. Zahvalio sam mu se i predao mu prvi broj " Glasa Buševca" sa posvetom odbora OSS kao sjećanje na naš razgovor. Nadajmo se, čemo ga slijedeće godine opet moći pozdraviti u našoj sredini.

OSVRT NA PRIMJERU " GLORIJE"

Poslije Hamleta, Hasanaginice i drugih velikih uspjeha redatelj Josip Rožić je uspio da realizira i postavi na buševsku pozornicu opet jednu veliku dramu, ovaj puta Marinkovičevu "Gloriju". Tine je ova savremena drama, koja je nekoliko sezona punila dvorane zagrebačkih kazališta prikazana i u našem mjestu.

Glumačka družina je uzela na sebe teški zadatak i bilo bi nepravda kad bi rekli, da ga nije s uspjehom savladala. Glumci su se dobro snašli u svim ulogama i dali sve od sebe, da ih što neposrednije prikažu našem čovjeku.

"Glorija" je bila izvedena bez ikakvih kraćenja, pa je tako predstava trajala tri i po sata, što je prilično zamorilo publiku. Mišljenja smo, da je ipak trebalo kratiti samo izvedbu, ali kako je to veoma složen i težak posao, još je uvijek bolje, da se izvodi čitava predstava prema originalnom tekstu, ali da se više pažnja posveti samoj izvedbi, a napose dugim monologima i dijalozima. Baš u tome što sami glumci pokazuju premalo kretanja i slabo uspijevaju da svojim poduzim interpretacijama zainteresiraju publiku, dakle tu leži glavni uzrok, što je publika donekle nezadovoljna napustila predstavu.

Svakako jeste veoma pohvalno, što je naša amaterska družina uspjela prikazati tu predstavu i da su svi uložili sav trud, kako bi uspjeh bio što veći. Medjutim, razlog što naši amateri nisu profesionalni glumci i što se slabije snalaze na pozornici, nije osnova da kažemo, da je predstava slabo izvedena. Bilo je nekoliko novih glumaca, koji su se veoma dobro snašli, dok su neki pomalo i zatajili, i ako se od njih više očekivalo.

Zaista posebno treba pohvaliti redatelja Josipa Rožić, koji se najviše žrtvovao kod samog uvježbavanja, a dao je i izvanredni scenski uređenje pozornice u granicama dopustivih mogućnosti, iako je i tu malo z kazao svjetlosni efekat (pomanjkanje reflektora sa strane gledališta).

Posjet je bio veoma dobar. Među gostima se nalazio i predsjednik Općinske skupštine drug Juraj Križanić te predsjednik Općinskog komiteta Saveza mlade drine drug Branko Čunčić kao i većina naših rukovodilaca.

Nadam se, da će naša amaterska družina prilikom gostovanja u kulturnim mjestima uzeti u obzir primjedbe na premijeru i da će svaka daljnja izvedba biti sve bolja.

Ivan Rožić, stud. phil.:

SVEČANOST MLADIH

"Prvom sn trom mladosti", koja je 31.5.1964 održana u našem selu, konačno je djelomično pokrivena velika praznina u kulturnom životu naše općine. Smotra je već ovom svojom prvom priredbom opravdala svoje osnivanje i nužno je, da ona u svakom obliku ostane i redovito se održava svake godine. Postala bi time jedna stalna smotra, prema kojoj bi se mogao ravnanati rad školskih tako i mladinskih KUD-a u toku godine. Za sada bi nam preostalo, da sumiramo rezultate i da bez ikakvog ustezanja i uveličavanja konstatiramo, da ono što smo vidjeli u prosjeku daje veoma visoku ocjenu u kvaliteti.

Smotru je organizirao Općinski komitet Saveza mlade drine, a otvorili su je predsjednik Općinske skupštine Juraj Križanić i predsjednik OKSO-a Branko Čunčić.

Natjecanje je započeo veliki zbor škole Vel. Gorica otpjevavši pet medjimurskih pjesama. Te iste pjesme smo čuli u izvedbi drugonagrađenog buševačkog školskog zbora, koji je za istu dobio drugu nagradu. Prvu nagradu za zbornu pjevanje donio je školi Vel. Gorica svakako harmonikaški zbor kombiniran s malim zborom pod ravnanjem Ksenije Staničić.

Treća tačka nastupa velikogoričke škole bio je nastup zbora nižih razreda pod vodstvom učiteljice Marice Rožić. Svoj program je završila velikogorička škola turapoljskim plesovima. Izvođbala ih je Katica Nosel.

Program je nastavio aktiv poduzoća "Turapoljac" dramom Mate Klopčiča "Mati". Glavni akteri drame su bili Zlatica Lučić, Marica Detelić i Josip Robić, koji su nas prilično neugodno iznenadili, jer smo mnogo više očekivali.

Nastup škole Ščitarjevo, koji je uslijedio nastupu aktiva "Turapoljac", je također zakazao kako u zbornom pjevanju tako i u folkloru. Aktiv mlade drine VTRZ "Zmaj" je imao na programu zbornu recitaciju, solo recitaciju i komediju "Kukavica". Izvedenom "Kukavicom" u režiji muhameda Todoković taj je aktiv osvojio prvu nagradu za dramsko izvođenje. Glavne su uloge igrali Stjepan Rožić, Dragica Lipšinić i Dragutin Čogurić.

Prijepodnevni program je završila škola Vukovina. Najprije

je zbor otpjevao dvije turopoljske pjesme pod vodstvom Slavice Perković, a zatim je folklorna grupa otplesala nekoliko narodnih plesova iz raznih krajeva po ravnanjem Dragice Sladić.

Oko tri sata započeo je popodnevni dio takmičenja aktiv SO Buševac izvevši Trifkovičevu komediju "Pola vina, pola vode" u izvedbi Mire Rumbak, Ivana Štinac, Marice Rožić/pok. Stjepana /i Bože Kajganić. Nakon toga je Ivan Vinter recitirao "Krvavu bajku".

Tada je došao red na izvedbu prvonagrađjene folklorne tačke koju je prikazala folklorna grupa aktiva SO Mala Buna, koja je izvela splet banatskih plesova završivši ga bunjevačkin kolon. Nastupili su u originalnoj bunjevačkoj nošnji, a pod ravnanjem Stjepana Brkić.

Pri kraju programa je nastupila naša škola. Najprije je zbor pod vodstvom Slavice Perković izveo par nedjinijskih narodnih pjesama tine osvojio drugu nagradu za zbornu pjevanje. Plesna grupa, koju je uvježbala Silvija Brezak, izvela je par slovenskih plesova. Tine je službeni dio natjecanja završen. U neslužbenom dijelu, dok je žiri odlučivao nagrade, nastupio je vojni garnizon Pleso sa dramom M. Matkovića "Trojica" i kraćim muzičkim programom. Žiri je bio u slijedećem sastavu: Ivan Matanović, urednik "Velikogoričkog lista", Božica Cundeković, predstavnik OKSO-a, Željko Horvat, ref. za prosvj. i kulturu, Katica Fiolić, službenik i Vladimir Jurković, nastavnik.

Na kraju možemo mi buševčani biti potpuno zadovoljni tom smotrom, jer smo vidjeli mnogo poznatih lica. Ne govori li činjenica da su u dranskom dijelu programa glavne uloge imali buševčani, bez obzira tko je gostovao, prilično mnogo. Zato je potrebno, da i dalje njegujemo ono što imamo, jer mogućnosti postoje.

VELIKI USPJESI NK "POLET"

U veoma kratkom vremenu tj ni u nepunih dva mjeseca zabilježio je NK "Polet" veoma značajne uspjehe. Na četiri turnira, u kojima je sudjelovao, zauzeo je dva puta prvo mjesto i dva puta drugo mjesto. Uspjeh je još veći, jer je nastupila pomladjena momčad ustvari dojučerašnji juniori.

Na prvom turniru u Lekeniku, održanom 14.6.1964 g. naš je klub osvojio prvo mjesto, eliminiravši u prvoj igri momčad Lekenika rezultatom 4:1, a u finalnoj momčad Grede sa 4:0.

Drugi turnir, koji je održan u Kućama 28.6.1964 g., na kojem je sudjelovao, naš klub je zauzeo drugo mjesto, a da nije bilo autogola moglo se očekivati i prvo mjesto, jer su finalne momčadi bile tokom čitave utakmice ravnopravne. Naime u prvoj utakmici je NK "Polet" pobijedio klub Rakitovca sa 3:1, zatim u drugoj utakmici klub Kurilovca sa 6:0, a u trećoj finalnoj izgubio sa Rakarjem 0:1.

5.7.1964 g. na turniru u Selima je ponovo NK "Polet" zauzeo drugo mjesto. Pobijedio je u polufinalnoj utakmici klub Grede sa 2:1, a u finalnoj izgubio od kluba Sisačke Odre sa 0:2.

Konačno opet prošle nedelje tj 19.7.1964 g. slavi NK "Polet" veliki trijumf u Rakitovcu zauzevši prvo mjesto. Najprije je pobijedio klub Kuća sa 2:0, a u finalu klub Vukovine sa 1:0.

Pomladjena momčad NK "Polet", opravdala je očekivanje i dostojno zanijenila svoje predhodnike a nadamo se da će i dalje nositi pobijede svome klubu.

Ivan Rožić, stud. phil.:

OPASNA NEODGOVORNOST I NEBRIGA

Došlo je ljeto, a s njime ljetni poslovi i navike. O tim poslovima se nema što reći, jer ih svi dobro znamo i obavljamo. No o ljetnim navikama bi trebali malo dublje razmisliti. Svi znamo, kako je ugodno poslije k panja, žetve, vršidbe i sl. otići do potoka Bune (bilo k Braci ili k cementu) i oprati se. Voda nije duboka, sporo dolazi i odlazi, pjesak se dignu sa dna i začas zamulji vodu. No kakva je takva je, druge nema, a kad je vruće ne pita se. Djeca cijelog sela dolaze na ta dva "kupališta" i praćakaju se cijeli dan u vodi. Kad čovjek to vidi, neprekidno mu se nameće pitanje, kako da se to uredi i da djeca, a i odrasli, dobe koliko toliko pristojno mjesto za kupanje. No obzirom na naše novčane mogućnosti znamo, da je to nemoguće, jer ako bi čak i uspjeli napraviti bazene, voda sama nanosi mulj i taloži ga svaki put kad nabuja. No mjesto da se barem ostavi ovako kako jeste, jer druge pomoći nema, nekoliko nesavjesnih ljudi u selu oglašuju se na sve molbe djece i ne odgovorno prljaju vodu i čine je opasnom pozdravlje. Nekoliko takvih gazdi skoro svake nedelje, a ponekad i radnim danom, tjera svoje konje u vodu i pere ih. Ne treba ni spominjati, koliko je to opasno za zdravlje djece, jer za vrijeme kupanja uvijek se proguta malo vode. Nije potrebno spominjati, koji su to gazde jer ih svih znamo, budući da su to uvijek jedni te isti ljudi. Njima je mnogo jednostavnije natjerati konje u vodu među djecu i time ugroziti zdravlje nego izvući iz bunara vode i oprati konje, kao što rade i drugi ljudi. O tome se nažalost nitko ne brine. Nitko ne poziva te ljude na red. Mi radije šutimo i čovjeku se neće moći zamjeriti, a kad nam dijete oboli ili umre, onda će biti kriva Buna (Braco ili cement), a ne onaj nesavjesni gazda, koji svoje prljave i znojne konje pere u ono malo vode za kupanje.

Zbog toga je već krajnje vrijeme, da se razmisli o tome. I ne samo razmisli!

P J E S M E

Mato Detelić:

ŠUMO MOJA

Šumo moja,
Moj granati cijete,
Šumo moja,
Moj njedeni svijeta,
U tebi sam
Dane proveo
U tebi sam
Utjehe ina
Volim tvoja
Stabla gorostasna

Volim tvoja
I grmlja ukrasna
Volim tvoju
Zelenu dolinu
Volim tvoju
Šumsku hladovinu
Kad u tebi
Ja sprovedim dane
mnogo tuge
Sa srca odlane.

Ivica Vinter, uč. 6.r. Osm.šk. Buševac:

SJEĆANJE NA DAN REVOLUCIJE

I.

Mnogo vas je sakrila zemlja crna
Mnogo je života pala
Bori se i gini družo,

Ako ti je doš' novine stala,

II.

Mnogo je života uzela ona,
Po njoj su plivali leševi mrtvih,
I neka im bude vječna slava.

III.

Velika Sava mrtva i tiha
Svjedok je mnogih žrtava
U svoje hladno zagrljaje
Primala novina dječija tjelošca mrtva.

H U M O R

Prinjedba čitaocima:

Nakon izlaska prvog broja "Glasa Buševca", gdje se u humorističkoj rubrici nalaze šaljive pripovijetke "Teca i strina" i "Barek i Marek", neke su osobe u selu pokušale u ovim imenima pronaći određena lica o kojima se piše. - Ove pripovijetke će se gotovo stalno pojavljivati, a među njima će se uskoro naći "Činun i Rak v bertije". Iza navedenih imena, koja su katkad slična imenima naših ljudi u selu, ne krije se ni jedno određeno lice, nego ni svi sa svojim slabostima i brigama, zgodama i nezgodama, a sve se to nastojal opisati u šaljivom tonu. Prema tome je svaka istovjetnost sa našim pojedincima slučajna.

Molimo cijenjene čitaoce, da svakako uzmu u obzir ovu prinjedbu kao i sami da sudjeluju svojim prilozima u našem zajedničkom listu, k ji treba da bude djelo nas sviju Buševčana.

Uredništvo

TECA I STRINA NA KRIŽAJNE

- A ke se gledavaš tek, sebe suseđa draga? Ke nosi mleko predala v mlek-re?

-Kak nebi gledela? Nek čuj, štela bi ti neke reči, ke sem novoga čula, a se se bojim, da de ne čuje. De bi si mogel zamisliti, da bi mogli ovakve klanfuzije, ke se ni tu spominamo v n vine deti. Čovek uprav ne znaš ke bi de rekel i ke nebi, reče zabrinuto Klara...

- A ke se ni pak takvoga spominamo, ke se ne bi smelo znati? A ke je nas s kim briga, doka Rozika. Baš sem si študirala, ke mene ne briga? Kak se denes žene, da se god de seti? Ne gleda se ni na vreme, ni jeli je čas ili ne. Sad po letu kad su kratke noči ne vreme za svadbuvati. Ja ne razmem te mladičke, govorila je sve brže Rozika, a lice joj obuze ozbiljan, zabrinut oblik. Čovek več nemre denes razmoti taj svet.

- Dej si premisli, kak je negda bilo, kad su dekile išle zanuž za grunt. Ne se gledelo, kakov je dečka, do je i ke je. Glavno da je grunteš. Onda je došlo vreme pred par ler, kad su počeli si z grunta bežati, kad su videli da se mre bole i leže živeti bez motike. Dečki, teri su imali zanato, postali su najbolši i

najpametneši.

- A danas? reče i uzdahnu Rozika. Danas je druga vesna. Drugač se već gleda. Ali ima još puno bedakov, teri se daju nagovoriti, ako čuju, da ne dođu im veliku plaču. Zato se i nekteri dečki fale, da imaju veliku plaču, samo da se leže ožene, a kad se ožrne, onda najemut imaju malu plaču i još punica mora penagati i doma se sinom i snejom radi toga svaditi i grej pri hiže delati.

- Ja čestitam takvom dečkom, teri se znaju dobro faliti, dobro mazati, jer se ženski svet nako god primani.

- Kak te veliš, prekinu je prijateljica Rozika u razgovoru. To znači, da smo i mi bedaki bile, kad smo zamuž išle. Doduše mene je grunt zamuž del, ali ti?

- Onda se drugač mislilo i živelo, nastavi dalje Klara.

- Onda i danas, to je razlika. Da sam zela šimuna, kak sem štela, danas bi bila guspa! A ke sem sad? Kad vidim šimuna kak se na avutu vozi z onom svojom brendum, zlo mi je. Kak taj vrag niš ne dela, živi kak bubreg v loju. A na tom mestu sem mogla biti ja, reče tjeskobno Rozika, A ke ti misliš, suseda, da mene ne drugi štel, zato ke sem mala i debela, nek samo onaj, teriga sem zela. Bilo je je i više, reče ponžno, samo su još i više iskali otpravka i zemle od moje. Tak sam m rala zeti onoga, da me je štel, svega Roka. I mene je praf.

- A ke mene ne, reče uvrijedjeno Klara. Pa rekla si da ti je žal za šimuna.

- Ne mene zajnega, nek sem rekla, da ima avuto, pak uživa.

- A to se tebe sviđa, stade se smijati susjeda Klara, pa se sva tresla od presilnog smijeha. Zato ti i jesi svoju čer dala zamuž zanoga šnrkavoga, mlajšega od nje zeta, dok je avuto imal. Čeri nesi dala zeti koga je on štela. Sad kad je lapi, dobri, pametni i bogati zet razbil avuto, sad ga oče postaviti, sad ne vala i to je tvoja ljubav, smijela se dalje pobjedonosno Klara, dok su se kante tresle, udarale jedne u druge, a zvuk praznih kanti se čuo nadaléko.

Rozika je slušala susjedu, lice joj je čas postajalo crveno, čas blijedo, oči se krijesile, gubila je dah. A ke se ti, smeješ, zake je moja čer išla zamuž. A zake se onaj tvoj štravec muž oženil? Ke misliš za tebe? M si sama priznala, da je oženil tvoj grunt. Kupila si ga. Drugač ne bi nigdar zamuž išla.

- Oho, reče te ispusti kante iz ruku Klara i podboči se.

- Mano ođdi domah, tata je kupil letriku, upadne njezin sin.

- Letriku?! ,vrisnu iznenađeno Klara, zar zbilja te iznenađenje od nega Bartila, pa nastavi. Sinek, daj glasno reči, ke je tata kupil, nek teca Rozika čuje.

- Traktor, reče dječak glasno, a Klara se onosvijesti.

ZAHVALJUJEMO SVIM ONIMA, KOJI SU POMOGLI KOD IZLAŽENJA OVOG BROJA "GLASA BUJEVCA" BILO SVOJIM ČLANCIMA ILI MATERIJALNOM POMOĆI. TAKODJER SE IZVINJAVAMO NA GRJEŠKAMA, KOJE SU NASTALE ZBOG HITNOSTI PRIPREMANJA LISTA ZA ŠTAMPU. -----UREDNI-TVO -----

